

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE
Z DZIAŁALNOŚCI

DOMU WSPÓŁPRACY POLSKO-NIEMIECKIEJ

ZA LATA 2004-2005

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej z główną siedzibą w Gliwicach oraz biurem zamiejscowym w Opolu jest związkiem stowarzyszeń zrzeszającym polskie i niemieckie organizacje i instytucje współpracujące na rzecz budowania dobrych stosunków polsko-niemieckich; podejmuje także działania na rzecz integracji Polski z Unią Europejską. Uroczyste otwarcie Domu z udziałem Prezydenta Republiki Federalnej Niemiec prof. dr Romana Herzoga oraz - w imieniu Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego - prof. Danuty Hübner, szefowej Kancelarii Prezydenta RP odbyło się 17 lutego 1998 r.

Działalność Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej ma na celu wspieranie budowy dobrych stosunków polsko-niemieckich we współpracy z mniejszością niemiecką, w oparciu o postanowienia Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991r. między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec oraz wspieranie integracji Polski z Unią Europejską. Kooperacja partnerów polskich i niemieckich w ramach Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej bierze swój początek z pięcioletniej działalności w regionie Fundacji im. Friedricha Eberta. Inicjatorami utworzenia Domu byli posłowie do Bundestagu: Markus Meckel, Hartmut Koschyk, dr Friedbert Pflüger, dr Christoph Zöpel oraz senatorowie polscy prof. Dorota Simonides i prof. Gerhard Bartodziej.

W ramach związku stowarzyszeń współpracują następujące polskie i niemieckie instytucje i organizacje:

ze strony polskiej:

- Związek Towarzystw Społeczno-Kulturalnych Niemców w Polsce,
- Regionalna Izba Gospodarcza w Katowicach,
- Regionalne Towarzystwo Polsko-Niemieckie z siedzibą w Gliwicach,
- Klub Samorządowy w Leśnicy,
- Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Gliwicach,
- Niemieckie Towarzystwo Oświatowe,
- Stowarzyszenie dla Współpracy na rzecz Energetyki Regionalnej,
- Związek Młodzieży Mniejszości Niemieckiej w RP,

ze strony niemieckiej:

- Towarzystwo Niemiecko-Polskie Zarząd Federalny,
- Fundacja im. Friedricha Naumanna,
- Fundacja im. Friedricha Eberta,

Statutowymi celami Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej są:

- Wspieranie i pogłębianie przyjaznych stosunków polsko-niemieckich we współpracy z organizacjami i instytucjami mniejszości niemieckiej w Polsce, która jako naturalny pomost między narodami polskim i niemieckim wnosi cenny wkład do życia ich społeczeństw. Wspieranie mniejszości niemieckiej i jej dialogu z większością polską.
- Popularyzacja wiedzy i inicjowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie: nauki, kultury, historii, gospodarki, społeczeństwa i polityki obu krajów oraz propagowanie, zwłaszcza wśród młodego pokolenia, postaw wzajemnego zrozumienia i współpracy. Dialog interkulturowy i działania na rzecz odkrywania i pielęgnowania wielokulturowych tradycji Górnego Śląska z uwzględnieniem także niemieckiego dziedzictwa kulturowego regionu
- Współpraca w zakresie budowania społeczeństwa obywatelskiego. Niwelowanie uprzedzeń i stereotypów. Współpraca w zakresie umacniania i rozwoju samorządności i decentralizacji oraz transformacji systemu gospodarczego i społecznego (restrukturyzacja Górnego Śląska).

- Działania w zakresie współpracy interregionalnej jak również działania na rzecz dynamizacji procesu integracji Polski z Unią Europejską.

Dom realizuje projekty edukacyjne i informacyjne w formie: konferencje, seminaria, szkolenia, warsztaty, wyjazdy informacyjne, publikacje, konkursy itp. w następujących dziedzinach: budowanie społeczeństwa obywatelskiego, decentralizacja i rozwój samorządności, propagowanie międzynarodowych standardów ochrony praw mniejszości narodowych, dialog interkulturowy, rozwój lokalny i regionalny, integracja Polski z Unią Europejską. Adresatami i partnerami tych działań są samorządy terytorialne, organizacje pozarządowe, mniejszość niemiecka, dziennikarze, środowiska nauki, polityki, kultury, młodzież. Tylko w 2005 roku DWPN zrealizował ok. 160 przedsięwzięć w zakresie edukacji i kultury z udziałem około 15.000 osób z Polski, Niemiec i innych krajów. Przedsięwzięcia adresowane do i realizowane we współpracy z młodzieżą zajmują priorytetowe miejsce w naszej działalności. W 1999 r. Zarząd Domu podjął inicjatywę powołania Centrum Europejskiego, które realizuje projekty o charakterze europejskim.

Przy Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej działa Centrum Europejskie, które zostało uroczystie otwarte 14 grudnia 1999 roku w obecności m.in. głównego negocjatora ze strony rządu RP z Komisją Europejską ministra Jana Kułakowskiego. Centrum podejmuje szereg inicjatyw skierowanych do samorządów szczebla komunalnego (w gminach i powiatach), organizacjach pozarządowych, a przede wszystkim do młodego pokolenia. Proces integracji z Unią Europejską nie może przebiegać jedynie na płaszczyźnie państwowej, a ponadto musi obejmować wszystkie znaczące grupy społeczne. Aby województwa, powiaty, miasta i gminy w Polsce mogły stać się pełnoprawnymi uczestnikami i aktorami Wspólnoty Europejskiej, Centrum Europejskie realizuje programy informacyjne, szkoleniowe i doradcze, służące wspieraniu aktywnego udziału środowisk lokalnych i regionalnych w procesie integracji i w realizacji projektów europejskich oraz budowania poparcia dla integracji europejskiej wśród społeczeństwa polskiego. Centrum współpracuje przede wszystkim z władzami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, instytucjami rozwoju lokalnego i regionalnego. Ważnym elementem działania Centrum jest kooperacja z instytucjami i organizacjami UE, Republiki Federalnej Niemiec i Francji oraz z regionami w Europie, np. Północną Nadrenią - Westfalią, Nord-Pas de Calais i Nadrenią Palatynatem.

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej (DWPN) zrealizował około 170 projektów edukacyjnych między innymi konferencje, seminaria, szkolenia, warsztaty, wyjazdy informacyjne, publikacje, konkursy w następujących obszarach:

1. Obszar: wzmacnianie demokracji i rozwój pluralistycznego społeczeństwa obywatelskiego.

„Akademia Młodych Liderów i Liderów”

Podobnie jak w ubiegłym roku, celem drugiej edycji projektu było rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego oraz promowanie edukacji obywatelskiej wśród młodzieży Górnego Śląska. W 2005 roku ze względów organizacyjnych projekt trwał krócej, bo 4 miesiące, ale działania były o wiele bardziej zintensyfikowane – uczestniczki i uczestnicy spotykali się co 2 tygodniu i bardzo intensywnie pracowali. W okresie od września do grudnia 2005 roku grupa 30 młodych i zaangażowanych w działalność społeczną liderów z województw śląskiego i opolskiego uczestniczyła w weekendowych seminariach i

warsztatach oraz w międzynarodowej szkole letniej z udziałem młodzieży z Niemiec. Tematyka seminariów obejmowała m.in.: budowanie demokracji, społeczeństwo obywatelskie, historię i wielokulturowe dziedzictwo Górnego Śląska, członkostwo Polski w Unii Europejskiej, międzynarodowe standardy ochrony praw człowieka i wspierania mniejszości narodowych, ramy prawne i finansowe funkcjonowania organizacji pozarządowych. Ponadto uczestnicy zdobyli praktyczne umiejętności w zakresie planowania i zarządzania projektami, budowania i animacji zespołu, pozyskiwania środków na finansowanie własnych inicjatyw oraz kontaktów z mediami.

Cykl seminariów „Czym są prawa człowieka?”

W ramach cyklu seminariów, realizowanego we współpracy i pod patronatem merytorycznym Amnesty International odbyło się 6 weekendowych spotkań, na które składały się wykłady i warsztaty poświęcone prawom człowieka oraz pokazy filmów dotyczących tej tematyki. Projekt rozpoczął się we wrześniu 2005 roku, a jego uroczyste zakończenie miało miejsce 10 grudnia 2005 roku, w Międzynarodowym Dniu Praw Człowieka, kiedy uczestniczki i uczestnicy projektu wzięli udział w Maratonie Pisania Listów Amnesty International. Celem projektu było przekazanie młodym osobom podstawowej wiedzy o prawach człowieka, najważniejszych historycznych dokumentach, a także instytucjach i organizacjach międzynarodowych, które stoją na ich straży. Podczas seminariów przedstawiona została sytuacja grup społecznych objętych szczególną ochroną: kobiet, dzieci, uchodźców, pacjentów, więźniów oraz mniejszości, odbywały się również dyskusje nad aktualnymi problemami ochrony praw człowieka, związanych np. ze zjawiskiem terroryzmu czy kary śmierci.

Lekcje genderowe, czyli równouprawnienie płci w pigułce

Był to projekt adresowany do uczennic i uczniów szkół ponadpodstawowych, realizowany w formie zajęć warsztatowych prowadzonych w szkołach przez przygotowane w ramach projektu multiplikatorki. Celem projektu było popularyzowanie tematyki równouprawnienia płci, co ma przyczynić się do zmiany tradycyjnego postrzegania roli kobiet w rodzinie, życiu społecznym, zawodowym i politycznym. Projekt miał przyczynić się do umocnienia w świadomości społecznej pozycji kobiety jako pełnoprawnej obywatelki oraz obalić istniejące szczególnie w małych miejscowościach stereotypy, które bardzo często stanowią barierę w realizowaniu własnych ambicji i celów wielu kobiet.

Lekcje genderowe miały formę warsztatów, zapewniając w ten sposób aktywizację młodzieży oraz stwarzając możliwość zastosowania poznanych reguł w ćwiczeniach (np. rozróżnianie przekonań społecznych dotyczących kobiet i mężczyzn – płęć biologiczna czy kulturowa; analiza stereotypów funkcjonujących w polskiej kulturze; kolaż z wycinków prasowych dotyczących kobiecości i męskości). W ramach projektu przeprowadzono dwudniowe warsztaty dla multiplikatorek oraz ok. 60 lekcji w szkołach.

Zarys tematyki poruszanej podczas zajęć z młodzieżą :

1. Wyjaśnienie różnic pomiędzy płcią biologiczną (ang. sex) oraz płcią kulturowo – społeczną (ang. gender) oraz wynikających z tych różnic konsekwencji.
2. Stereotypy dotyczące dziewcząt i chłopców, kobiet i mężczyzn; wpływ stereotypów związanych z płcią na funkcjonowanie w różnych sytuacjach społecznych (w szkole, rodzinie, zakładzie pracy, w sytuacjach towarzyskich).
3. Definicje stereotypu, uprzedzenia, dyskryminacji – wskazanie zależności między nimi.
4. Źródła stereotypów – kultura, tradycja, historia, religia, rodzina, szkoła, media.

5. Wizerunek kobiety i mężczyzny w kulturze popularnej – analiza wzorców kobiecości i męskości w podręcznikach, reklamie, baśniach.

Cykl seminariów z zakresu edukacji obywatelskiej

Celem przedsięwzięć z zakresu edukacji obywatelskiej jest wspieranie regionu w drodze do kształtowania społeczeństwa obywatelskiego, które jest podstawą rozwoju mniejszości niemieckiej. W ramach cyklu odbyły się m. in. następujące seminaria:

1. „Prawa człowieka i postawa obywatelska podstawą pokojowej koegzystencji – tragedia więźniów powojennych obozów pracy”

W dwudniowym seminarium, które odbyło się w dniach 22 – 23 października 2005 r. w Kamieniu Śląskim, uczestniczyli: nauczyciele, uczniowie, multiplikatorzy oraz osoby zainteresowane tematem obozów pracy istniejących po zakończeniu II wojny światowej na Górnym Śląsku. Podczas seminarium poruszono temat powstawania obozów koncentracyjnych i obozów pracy w Europie w drugiej połowie XX wieku (umówione zostały rodzaje obozów i miejsc odosobnienia, podstawy prawne organizacji obozów i sposoby ich funkcjonowania), zaprezentowany został projekt autorski skierowany głównie do młodzieży i nauczycieli, mający na celu w przystępny sposób przedstawienie trudnych faktów historycznych i tragedii więźniów powojennych obozów pracy. Odbyło się także spotkanie ze świadkami wydarzeń dla uczestników, zwłaszcza zaproszonej młodzieży.

2. „Komunikacja polityczna”

Celem ogólnym projektu było wzmocnienie mniejszości niemieckiej i ich struktur, szczególnie organizacji młodzieżowych, poprzez przeszkolenie uczestników na płaszczyznach komunikacji politycznej tak, aby w przyszłości organizacje te mogły przeprowadzać rzetelne i trafne kampanie wyborcze na rzecz swoich kandydatów. Celem szczegółowym zaś było zwiększenie liczebności kandydatów w wyborach samorządowych, wywodzących się ze środowisk mniejszości niemieckiej, i efektywne prowadzenie kampanii politycznych, prowadzących do obejmowania przez przedstawicieli mniejszości niemieckiej stanowisk we władzach samorządowych regionu. W trakcie szkolenia referenci przekazali uczestnikom podstawową wiedzę z zakresu komunikacji politycznej, także zasady opracowywania trafnego programu wyborczego mniejszości niemieckiej. Temat szkolenia oscylował wokół wiedzy teoretycznej z zakresu tworzenia strategii kampanii wyborczej, uczestnicy mogli także stworzyć symulacyjne kampanie wyborcze dla fikcyjnych kandydatów.

3. „Wybitni Wrocławianie”

Celem projektu było przybliżenie szerokiemu gronu odbiorców sylwetek wybitnych Niemców z Wrocławia ze świata kultury, nauki oraz polityki stanowiących część kulturowego dziedzictwa Dolnego Śląska. Uczestnicy spotkania poznali postacie, które zapisały się wybitnymi dokonaniem na kartach historii miasta i należą do niemieckiego dziedzictwa kulturowego Wrocławia: Edyty Stein, filozofa, teologa i patronki Europy, Ferdinanda Lassalla, wybitnego polityka i pisarza, Gerharda Hauptmanna, należącego do najbardziej znanych pisarzy śląskich i niemieckich, laureata Literackiej Nagrody Nobla. Rozmawiano jednak również o postaciach mniej znanych, a równie zasłużonych dla regionu jak np. rodziny Neisserów i Kornów. Seminarium zakończono dyskusją panelową pod tytułem „Niemieckie dziedzictwo Wrocławia – przeszkodą czy szansą rozwoju dla miasta?”, w którym wzięli udział m.in. dr Maciej Łągiewski, Dyrektor Muzeum Miejskiego Wrocławia, prof. Krzysztof Wronecki, wybitny wrocławski chirurg, znawca przedwojennej historii miasta. Seminarium pozwoliło na szczery dialog między przedstawicielami mniejszości niemieckiej a większości polskiej, dotyczący przedwojennej historii Wrocławia. W

spotkaniu udział wzięło 80 osób. Partnerami przy organizacji spotkania byli: Uniwersytet Wrocławski, Muzeum Miejskie Wrocławia, Niemieckie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

4. „Nobliści Śląscy – dorobek naukowo-badawczy a ocena ich postaw życiowych”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej stworzył platformę dialogu, dzięki której tematy kontrowersyjne i konfliktowe mogą zostać rzeczowo przedyskutowane i poddane merytorycznej analizie. Celem spotkania była identyfikacja i artykułowanie występujących lub potencjalnych problemów i konfliktów na tle społeczno-kulturowym, na obszarze Górnego Śląska. Temat spotkania, które odbyło się 16 maja 2005 roku na Uniwersytecie Opolskim, brzmiał „Nobliści Śląscy – dorobek naukowo-badawczy a ocena ich postaw życiowych”. Podczas spotkania został nakreślony zgrupowany obraz Noblistów Śląskich na tle zawirowań historycznych dwudziestego wieku. Odbyła się również dyskusja panelowa nt.: „Nobliści Śląscy – dziedzictwo wielokulturowości czy źródło konfliktu?”.

Konferencja nt. „Społeczno-polityczne konsekwencje wytyczania granicy polsko-niemieckiej w II połowie XX wieku”

Celem zorganizowanej w dniach 15 – 16 listopada 2005 roku w Kamieniu Śląskim konferencji było przybliżenie genezy obecnej granicy polsko-niemieckiej i próba oceny rzeczywistego wpływu kwestii roszczeń majątkowych na współczesne stosunki między obu krajami. Poruszono tematy dotyczące zmian granicy polsko-niemieckiej, wysiedleń, zasad wywłaszczenia mienia poniemieckiego oraz znaczenia tych zagadnień w polskiej i niemieckiej polityce wewnętrznej; omówiono wpływ polityki wewnętrznej obu państw na wzajemne stosunki polityczne. Poruszono również zagadnienia wpływu wspólnego członkostwa w NATO i Unii Europejskiej na współpracę i sposób rozwiązywania wzajemnych konfliktów, roli samorządów i organizacji pozarządowych w Polsce i w Niemczech w kształtowaniu stosunków polsko-niemieckich oraz przedstawiono przykłady sporów prawnych o majątki poniemieckie na Górnym Śląsku. Dominował aspekt prawny kwestii roszczeń oraz problem wpływu dyskusji o roszczeniach na nastawienie opinii publicznej w Polsce i Niemczech i stanowisko rządów obu krajów.

„Aktualny stan stosunków polsko-niemieckich” – spotkanie przedsiębiorców z dr. Helmutem Schöpsem

Spotkanie przedsiębiorców z Konsulem Generalnym dr. Helmutem Schöpsem miało na celu przekazanie i skomentowanie najnowszych informacji dotyczących stosunków Polski i Niemiec, jak również stworzenie specyficznego klimatu sprzyjającego wymianie doświadczeń pomiędzy niemieckimi i polskimi partnerami oraz przedstawienia wzajemnych oczekiwań. Konsul Generalny Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu, dr Helmut Schöps, wygłosił wykład na temat aktualnego stanu stosunków polsko-niemieckich. Wśród zaproszonych gości znaleźli się polscy i niemieccy przedsiębiorcy, zrzeszeni w Polsko-Niemieckiej Izbie Przemysłowo-Handlowej, którzy działają na terenie Polski południowej i wschodniej. Zaproszenia na spotkanie przyjęli także przedstawiciele świata kultury, nauki i polityki. Spotkanie miało miejsce w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej dnia 19 stycznia 2005 roku.

Akademia Dziennikarska dla młodych dziennikarzy z Polski i Niemiec

Akademia Dziennikarska odbyła się w dniach 19 – 24 września 2005 roku w Gliwicach, Warszawie i Krakowie. W trakcie projektu, którego pierwsza część przybrała formę seminariów i warsztatów, znani

polscy praktycy i teoretycy zawodu zdradzali tajniki dziennikarskiej profesji (omówione zostały m.in.: poszczególne gatunki dziennikarskie, sposoby przygotowywania informacji lokalnej i globalnej, zasady funkcjonowania mediów w Polsce, Niemczech, w Europie Środkowo-Wschodniej oraz w Unii Europejskiej; omówiono, na czym polega praca dziennikarza informacyjnego, korespondenta wojennego i wydarzeń politycznych, dziennikarza dziennika, tygodnika, miesięcznika, pracownika newsroomu oraz prezentera). Nie zabrakło również warsztatów poświęconych różnym aspektom funkcjonowania Unii Europejskiej z punktem ciężkości na kwestie dotyczące wzajemnych, sąsiedzkich relacji wewnątrz Unii oraz roli mediów w procesie większego włączania obywateli w zacieśnianie integracji europejskiej. Zastanawiano się również nad językiem współczesnych mediów oraz sposobem skutecznego pisania. Druga część Akademii Dziennikarskiej zatytułowana „Informacje i prowokacje – radio, telewizja i prasa od kuchni” odbyła się w dniach 22 – 24 września br. w Warszawie i Krakowie. W ramach tej części projektu skupiono się na prezentacji pracy dziennikarzy – dzienników, tygodników, miesięczników, mediów elektronicznych oraz Polskiej Agencji Prasowej. Podczas warszawskiej części uczestnicy odwiedzili redakcję tygodnika Newsweek Polska, Telewizji Polskiej, biuro Polskiej Agencji Prasowej. W Krakowie uczestnicy projektu odwiedzili stację RMF FM, Radio Kraków, Tygodnik Powszechny. Akademia Dziennikarska miała na celu pokazanie, czym tak naprawdę jest zawód dziennikarza. Celowo skonfrontowaliśmy wykłady znanych polskich wykładowców z doświadczeniem praktyków zawodu.

Seminaria z zakresu spotkań z ważnymi osobistościami ze świata polityki i gospodarki

1. „Dialog ponad granicami. Nowa koalicja w Niemczech i jej konsekwencje w stosunkach polsko – niemieckich”

Celem przedsięwzięcia było utworzenie forum dyskusyjnego na aktualne tematy społeczne i polityczne. Do uczestnictwa w spotkaniach zaproszeni zostali niemieccy politycy, dziennikarze. Celem seminarium, zorganizowanego w dniu 15 listopada 2005 roku w kamieniu Śląskim, było przedstawienie nowych strategii w niemieckiej polityce zagranicznej w kontekście stosunków polsko-niemieckich. Uczestnicy mieli poznać szkic nowych postępowań w stosunkach międzynarodowych, wprowadzanych przez nowy rząd niemiecki i zmiany, jakich można oczekiwać w najbliższym czasie. Ostatnie wybory w Republice Federalnej Niemiec przyniosły zmianę sił politycznych w Niemczech. Zarówno w Polsce, jak i w Niemczech z nową koalicją wiąże się nadzieję na poprawę i pogłębienie stosunków polsko-niemieckich. Decydującym jest zakres w jakim ta szansa zostanie wykorzystana i konsekwencje dla stosunków polsko-niemieckich, które zmiana rządu przyniesie w najbliższym czasie.

Współorganizatorem spotkania był Europejski Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie nad Odrą.

2. Spotkanie z Arturem Beckerem

Przełamywanie wzajemnych stereotypów i uprzedzeń oraz lepsze poznanie oparte na zaufaniu i zrozumieniu narodów polskiego i niemieckiego to priorytetowe cele działalności Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Naszym zadaniem jest przyczynianie się do podnoszenia świadomości, iż Polacy i Niemcy mogą prowadzić aktywny dialog i poprzez współpracę dążyć do zbliżenia. Osiąganiu tego celu służą niewątpliwie cykliczne spotkania za ważnymi osobistościami ze świata polityki i gospodarki. Każdy z naszych gości to postać wybitna na arenie dialogu polsko-niemieckiego, każda z zaproszonych osób swoją życiową postawą, zaangażowaniem w życie społeczne i polityczne świadczy o aktywnym udziale w budowaniu mostów porozumienia między Niemcami a Polakami. W dniach 14 i 15 grudnia 2005 roku studenci filologii germańskiej, zainteresowana młodzież akademicka, środowisko naukowe, środowiska kultury i sztuki z Wrocławia oraz z Opola mieli okazję uczestniczyć w spotkaniach z Arturem Beckerem – prozaikiem, poetą, komentatorem życia współczesnego w Niemczech i Polsce, który

w niezwykle, felietonistyczny sposób interpretuje historię polsko-niemiecką, wzajemne oskarżenia i przeprosiny, subiektywne widzenie historii oraz decyzje polityczne.

Współorganizatorami spotkań byli: Niemieckie Towarzystwo Kulturalno - Społeczne we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych w Opolu.

2. Obszar: Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej; edukacja europejska

Zadaniem obszaru było efektywne wdrażanie unijnego *acquis communautaire* w dziedzinach takich jak: prawa obywatelskie, wymiar sprawiedliwości, przejrzystość władzy, funkcjonowanie samorządów lokalnych, ochrona środowiska, edukacja, dialog interkulturowy, mniejszości narodowe oraz przyjmowanie unijnych norm i standardów dobrej praktyki.

EQUAL - Partnerstwo na rzecz Profesjonalizacji Trzeciego Sektora

W dniu 30 czerwca 2005 roku Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej zakończył realizację pierwszego Działania w ramach projektu "Partnerstwo na rzecz Profesjonalizacji Trzeciego Sektora" w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

Działanie 1, rozpoczęte w listopadzie 2004 roku, miało na celu stworzenie multisektorowego partnerstwa, które w sposób skuteczny osiągnie cel nadrzędny projektu - profesjonalizację i instytucjonalizację organizacji pozarządowych działających non-profit (NGO) w sektorze społecznym (rynek pracy, wykluczenie społeczne, równość szans, edukacja, kształcenie ustawiczne), tak aby mogły przejąć większą rolę w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego i w realizacji przedsięwzięć w zakresie edukacji, rynku pracy, aktywności społeczności lokalnych i przeciwdziałania wszelkiej dyskryminacji i nierówności na rynku pracy na szczeblach lokalnym, regionalnym i centralnym. W wyniku cyklu prac warsztatowych uzupełnionych o spotkania robocze udało się zbudować stabilne partnerstwo składające się z 15 partnerów, reprezentujących 3 sektory (administracja samorządowa, biznes, NGO). Potwierdzeniem półrocznych prac było podpisanie Umowy o Partnerstwie na rzecz Rozwoju, która stanowi oficjalny dokument potwierdzający wspólną realizację projektu IW EQUAL "Partnerstwo na rzecz Profesjonalizacji Trzeciego Sektora".

Doradztwo w zakresie umiędzynaradawiania działalności przedsiębiorstw - Internationalization Consulting (INCO)

Projekt zrzesza firmy konsultingowe, szkoły zarządzania oraz organizacje pozarządowe z siedmiu krajów Unii Europejskiej. Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej jest polskim członkiem konsorcjum. Celem podjętej współpracy jest opracowanie szkolenia dla konsultantów i przedsiębiorców z zakresu umiędzynaradawiania przedsiębiorstw. Szkolenie nie jest tworzone tylko na potrzeby jednego rynku czy kraju, ale odnosi się do rzeczywistości całej Unii Europejskiej - zarówno w znaczeniu ekonomicznym, jak i prawnym. Ujednolicony charakter szkolenia pozwoli na jego wdrożenie w każdym kraju UE. Program ten może występować również jako element szkoleń z zakresu zarządzania. Stosunkowo duża liczba i geograficzny rozrzut krajów uczestniczących w projekcie gwarantują, że program szkolenia nie jest pod żadnym względem stronniczy. W konsekwencji nie służy on potrzebom ani wschodniej, ani zachodniej części jednoczącej się Europy, ale - zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej - daje zintegrowany pogląd na obszary ważne dla sprzyjania internacjonalizacji MŚP.

Cykl spotkań nt. polityki komunalnej i tematów europejskich

„Europejski region Górny Śląsk. Potencjał rozwojowy, problemy i perspektywy po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej cyklem spotkań nt. polityki komunalnej i tematów europejskich aktywnie przybliżyła tematykę europejską i zasady rządzące prowadzeniem sprawnej polityki komunalnej. Dlatego na spotkaniach z tego cyklu uczestnikom przybliżana jest tematyka rozwoju lokalnego w ramach struktur europejskich, aktywnego przeciwdziałaniu bezrobociu, szkolnictwa, czy też problematyka finansowania opieki zdrowotnej. Uczestnicy spotkań to przede wszystkim niemieccy studenci z Wyższej Szkoły w Getyndze, grupa studentów uczelni śląskich oraz politycy komunalni.

Współorganizatorem spotkania była Wyższa Szkoła w Getyndze.

Cykl spotkań edukacyjnych pt. „Z europejskiej perspektywy”

Cykl jednodniowych spotkań edukacyjnych pn. „Z europejskiej perspektywy” dla szeroko rozumianej grupy multiplikatorów, ściśle wpisali się w program imprez organizowanych przez Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, które poświęcone są europejskiej i narodowej tożsamości, a także stosunkom polsko-niemieckim. Był okazją do zdobycia i ugruntowania wiedzy oraz możliwością spotkania z wieloma zaproszonymi przez nas gośćmi z Polski i Niemiec.

Cykl debat i dwudniowe seminarium o przyszłości Unii Europejskiej i przyszłości Traktatu Konstytucyjnego

Celem projektu było skłonienie do namysłu członków społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza młodych ludzi, nad takimi zagadnieniami jak: przyszłość Traktatu Konstytucyjnego, kryzys UE i możliwe sposoby jego przezwyciężenia, przywództwo w Europie, wartości europejskie, deficyt demokracji, przyszłość Europy. Zaproszeni przez nas eksperci podkreślali, że organizowane przez nas debaty odbywają się w dobrym, bo trudnym momencie – kryzysu Unii Europejskiej. Europa, po fiasku referendum konstytucyjnego we Francji i Holandii, zobowiązała się do prowadzenia rozmów – tym razem ze zwykłymi ludźmi. Stąd we wszystkich krajach członkowskich odbywają się dyskusje o przyszłości zjednoczonej Europy. My także wpisaliśmy się w tę europejską debatę publiczną, dając okazję młodym ludziom z województw śląskiego i opolskiego do spotkań z politykami, naukowcami i działaczami, zajmującymi się tematyką unijną. Eksperti podzielili się z uczestnikami swoją wiedzą, opinią, doświadczeniem, prezentując szeroki wachlarz aktualnych tematów, które warto było omówić i skomentować.

Europejski Inkubator Aktywnych Postaw Obywatelskich

W dniach od 16-20 listopada 2005 r. grupa aktywnych młodych ludzi przebywała na tygodniowym wyjeździe we Wrocławiu i tam wspólnie uczyła się, jak budować postawy obywatelskie i zwiększać swą aktywność w obszarze działania publicznego i społecznego. Udział w projekcie wzięła młodzież z Polski i Niemiec oraz młodzież z mniejszości niemieckiej. Celem projektu było zacieśnianie stosunków polsko-niemieckich wśród młodzieży oraz burzenie stereotypów i uprzedzeń, a także szerzenie świadomości jednej, wspólnej Europy – w tym Europy Polaków i Niemców.

Debaty „EU-25”

Debaty z cyklu „UE-25” w formie debat oksfordzkich mają na celu zarówno przekazywanie wiedzy na temat Unii Europejskiej oraz członkostwa Polski w Unii Europejskiej, jak również umożliwienie młodym ludziom weryfikacji posiadanej wiedzy poprzez konfrontację z poglądami innych uczestników, a także porównanie jej z opiniami bardziej doświadczonych osób. Dotychczas organizowane debaty z udziałem młodzieży koncentrowały się na kwestiach przygotowań do członkostwa, obecnie staraliśmy się

zainteresować młodzież różnymi aspektami funkcjonowania Unii i udziałem w niej Polski, a także przyszłością Unii i jej rolą w procesach globalnych. Nieobca debatom jest również tematyka związana z uczestnictwem Niemiec w strukturach UE oraz roli Niemiec we wspieraniu Polski w członkostwie w UE. Zadaniem debat było również dostarczanie młodzieży okazji do werbalizacji poglądów na tematy związane nie tylko z Unią Europejską i z przystąpieniem Polski do jej struktur, ale także ze sprawami społecznymi i politycznymi – takimi jak stosunki polsko-niemieckie.

W 2005 roku w Gliwicach odbyło się osiem debat „EU-25”. Wzięła w nich udział młodzież szkół średnich i gimnazjów Województw Śląskiego i Opolskiego, a także studenci szkół wyższych. Debaty miały miejsce w gliwickiej siedzibie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Partnerem spotkań było Forum Szkolnych Klubów Europejskich.

Seminaria dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz przedstawicieli instytucji lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej przy współpracy z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Regionalną Izbą Gospodarczą w Katowicach przygotował cykl trzech seminariów dla przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw oraz instytucji lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego. Poprzez udział w seminariach przedsiębiorcy i przedstawiciele instytucji okołobiznesowych mieli okazję zaznajomić się z wieloma aspektami prawnymi i finansowymi funkcjonowania MSP w UE, poznać formalne wymogi funkcjonowania na europejskim rynku, ale i wysłuchać praktycznych uwag i rad specjalistów. Szczególną uwagę poświęcono polsko-niemieckiej współpracy gospodarczej.

Spotkania eksperckie dla gminnych i powiatowych specjalistów ds. UE

W ramach zacieśniania współpracy jak i wymiany wiedzy pomiędzy gminnymi i powiatowymi specjalistami ds. UE, Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej wraz ze Śląskim Związkiem Gmin i Powiatów zorganizował w 2005 roku dwa z ośmiu planowanych spotkań eksperckich. Stanowiły one okazję nie tylko do wymiany informacji i doświadczeń, ale celem ich było dostarczenie aktualnej wiedzy z zakresu operowania w warunkach członkostwa w UE.

3. Obszar: Rozwijanie stosunków polsko-niemieckich i dialogu interkulturowego między mniejszością niemiecką i innymi mniejszościami narodowymi i etnicznymi a większością polską.

Celem przedsięwzięć podejmowanych w tym obszarze jest m.in. wzmocnienie roli mniejszości niemieckiej jako pomostu w stosunkach polsko-niemieckich, budowanie pozytywnego klimatu wokół mniejszości niemieckiej i innych mniejszości w Polsce.

Konferencja nt.: ” Edukacja mniejszości narodowych i etnicznych w III RP”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej od lat zajmuje się problematyką edukacji, szczególnie mniejszości narodowych i etnicznych. Grupę celową trzydniowego projektu stanowili nauczyciele środowisk mniejszości narodowych i etnicznych, przedstawiciele mniejszości w Polsce, samorządowcy, studenci filologii germańskiej, studenci Uniwersytetu Opolskiego, zaś celem konferencji było przeanalizowanie istniejącego modelu edukacji mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, pod kątem jego funkcjonalności, i wypracowanie (poprzez pracę w grupach warsztatowych), propozycji zmian modelu edukacji mniejszości narodowych i etnicznych. W Polsce istnieje szereg regulacji prawnych określających

politykę państwa w zakresie edukacji mniejszości narodowych i etnicznych. Przyjęcie tych regulacji nie oznacza jednak, że polityka edukacyjna została ostatecznie dopracowana - niektóre rozwiązania nadal wzbudzają wiele kontrowersji, a wiele problemów (uregulowania prawne, czy rozwiązania metodologiczne zastosowane w podręcznikach języków mniejszościowych) nadal nie zostało rozwiązanych. Podczas projektu została przedstawiona sytuacja mniejszości litewskiej, niemieckiej, słowackiej, ukraińskiej i morskiej. Trzeci dzień konferencji przebiegał pod hasłem pracy warsztatowej w następującym obszarze tematycznym: „jak kształcić nauczycieli języków mniejszości”, „system oceniania nauczycieli języków mniejszości” i „treści nauczania języków mniejszościowych jako języków ojczystych”.

„Kuznia Młodych Liderów”

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej już od 1997 oferuje młodzieży mniejszości niemieckiej różne formy kształcenia politycznego i kulturowego, dlatego celem projektu jest przygotowanie młodzieży mniejszości niemieckiej do aktywnego działania w życiu politycznym i społecznym, a w szczególności ukazanie jej możliwości aktywnego działania w strukturach mniejszości niemieckiej w Polsce. W trzeciej edycji tego projektu wzięło udział 25 przedstawicieli młodzieżowych organizacji mniejszości niemieckiej (ZMMN, VDH, Jugendfraktion), jak i również kół DFK. W 2005 roku w ramach projektu zostały przeprowadzone następujące seminaria: „Niemcy na Górnym Śląsku - tło historyczne i uwarunkowania polityczne”, spotkanie warsztatowe na temat: „Sztuka wystąpień publicznych”, seminarium na temat: „Działalność społeczno-kulturalna mniejszości niemieckiej”, podróż studyjna do Węgier i Rumunii na temat: „Mniejszości narodowe na Węgrzech i w Rumunii”, seminarium na temat: „Przyszłość mniejszości niemieckiej w Polsce”, spotkanie podsumowujące z udziałem liderów mniejszości niemieckiej. Polskie media oraz media mniejszości niemieckiej na Śląsku, relacjonowały ożywioną dyskusję między uczestnikami oraz liderami mniejszości niemieckiej w jako próbę rewolucji pokoleniowej. Media niemieckie również relacjonowały przebieg projektu, podkreślając jego istotną rolę w budowaniu przyszłości mniejszości niemieckiej w Polsce.

Polsko-niemieckie warsztaty młodzieży na temat sytuacji mniejszości niemieckiej oraz stosunków polsko-niemieckich na Górnym Śląsku

Celem projektu było doprowadzenie do spotkania młodych Niemców i Polaków w ramach polsko-niemieckich warsztatów oraz sprowokowanie międzykulturowej dyskusji, która stworzyłaby podłoże bezpośredniego dialogu, zniwelowania wzajemnych uprzedzeń oraz analizy współpracy na polu odpowiedzialnego tworzenia wspólnej Europy. Ponadto każdorazowo na warsztatach została zaprezentowana, w przystępnej dla młodzieży formie, kondycja mniejszości niemieckiej a w szczególności stosunków polsko-niemieckich na terenie Górnego Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem niemieckiego dziedzictwa kulturowego. Na przestrzeni roku 2005 odbyło się sześć warsztatów integracyjnych dla młodzieży polskiej i niemieckiej (w jednym ze spotkań brała udział także młodzież węgierska). Warsztaty każdorazowo poprzedzone były wykładem, którego tematem była prezentacja stosunków polsko-niemieckich na Górnym Śląsku oraz roli mniejszości niemieckiej w przestrzeni tych relacji. Uczestnikom przekazywana była także wiedza odnośnie dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska; mieli wtedy okazję poznać pokrótce historię Gleiwitz/Gliwic ze szczególnym uwzględnieniem historii powstania Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej. Wykłady stanowiły wprowadzenie do dalszej części spotkań, które przybierały formę warsztatową. Niezwykle cenne okazały się dyskusje podsumowujące ćwiczenia, podczas których młodzież miała szansę konfrontacji swoich poglądów z rówieśnikami z innych

krajów. Poznanie odmiennego punktu widzenia niejednokrotnie miało na celu wypracowanie szacunku dla odmienności kulturowych i tolerancji. Młodzież nawzajem poznawała swoje nadzieje i obawy związane z rozszerzeniem Unii Europejskiej, potrafiła wyciągać pojednawcze wnioski, rozmawiała szczerze i otwarcie, nawet na bardzo trudne tematy.

X Seminarium Śląskie nt.: „Między Polską a Niemcami. Śląsk – pogranicze czy region pomocy? Wczoraj – dziś – jutro“

Seminarium Śląskie zostało powołane do życia w celu podjęcia konkretnych i mierzalnych działań na rzecz kultury śląskiej, w szczególności zaś dla jej szczególnej różnorodności. Dlatego też istotną rolę w czasie Seminarium Śląskiego pełniło zawsze niemieckie dziedzictwo kulturowe. W dzisiejszej Europie ważne jest zachowanie wielonarodowych kultur, aby mogły pełnić funkcję pomostową pomiędzy różnymi narodowościami. Owo szczególne wydarzenie stanowi od lat trwałą pozycję w terminarzu najważniejszych wydarzeń regionu. Nośnikiem tej idei jest Seminarium Śląskie, które odbyło się w salach konferencyjnych Zamku w Kamieniu Śląskim w dniach od 26 września do 1 października 2005 roku. Wzięło w niej udział 385 uczestników reprezentujących mniejszość niemiecką z całej Polski oraz jej otoczenie, polityków samorządowych, pracowników nauki, uczniów i studentów, dziennikarzy. Celem X Seminarium Śląskiego była próba zastanowienia się nad rolą i pozycją mniejszości niemieckiej na Górnym Śląsku oraz podjęcia dyskusji nad rolą Górnego Śląska w kształtowaniu stosunków polsko-niemieckich. 15 lat istnienia mniejszości niemieckiej w demokratycznej Polsce oraz Rok Polsko-Niemiecki 2005/2006 dostarczyły dobrej okazji dla podsumowania wyników dotychczasowej współpracy oraz naświetlenia w toku otwartej dyskusji realizacji postanowień Traktatów Polsko-Niemieckich. Przedmiotem debaty w ramach Seminarium miała być też kwestia tożsamości górnośląskiej oraz wpływu wielokulturowej spuścizny Górnego Śląska na rozwój regionu.

4. Obszar: Popularyzowanie wielokulturowej, tj. niemieckiej, polskiej, czeskiej, austriackiej, żydowskiej historii i dziedzictwa Górnego Śląska w myśl motto „Bez znajomości historii regionu nie można odpowiedzialnie kształtować jego przyszłości i wzmacniać wzajemnej akceptacji i integracji różnych grup społecznych oraz identyfikacji mieszkańców z ich regionem”.

Prezentacja sztuki według noweli Horsta Eckerta (Janoscha) „Cholonek, albo dobry Pan Bóg z gliny”

Spektakl, którego światowa premiera miała miejsce 16 października 2004 roku w Teatrze Korez w Katowicach, to adaptacja kultowej książki Horsta Eckherta (Janoscha) „Cholonek czyli dobry Pan Bóg z gliny”. Współproducentem spektaklu jest Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej. Przedstawienie zostało wpisane w cykl wielkich wydarzeń kulturalnych i artystycznych poświęconych prezentacji różnorodnego dziedzictwa kulturowego Górnego Śląska w ramach Roku Polsko-Niemieckiego 2005/2006. Przedstawienie zostało oparte na tekście, który przez wielu Ślązaków i nie-Ślązaków uważany jest za coś wyjątkowego, porównywanego jedynie z legendarnymi, śląskimi filmami Kazimierza Kutza: „Sól

ziemi czarnej” czy „Perła w koronie”. Śląsk, opisany przez Eckherta, stoi jednak w opozycji do wyidealizowanego świata filmów Kutza. Bohaterowie tej specyficznej śląskiej sagi, której akcja rozgrywa się pomiędzy rokiem 1930 a 1950, żyją na pograniczu z pełną świadomością braku przynależności zarówno do Polski, jak i do Niemiec. Posiadają atawistyczny, zwierzęcy wręcz dar dostosowania się do okoliczności, które niesie los. Ich świadomość – Ślązaków, czyli ludzi bez jednoznacznie określonej tożsamości narodowej, co rusz stających po stronie bądź Polski, bądź Niemiec – sprawia, że za wszelką cenę starają się przetrwać, nierzadko kosztem własnej godności. Z życiem ponad miarę i siły często walczą przy użyciu humoru i dowcipu, który staje się czasem ich jedyną bronią. Nikt przed Janoschem i nikt po nim nie potrafił w tak sugestywny i ekspresyjny sposób opisać Śląska i losów Ślązaków tuż przed i zaraz po wojnie, ich mentalności, poczucia humoru i zarazem rysu tragizmu zawartego w losach. Spektakl docenili nie tylko widzowie; przedstawienie zostało uhonorowane prestiżową nagrodą „Złota Maską” w kategorii „spektakl roku” oraz „najlepsza rola kobieca”. Dodatkowo Robert Talarczyk otrzymał nagrodę za całokształt pracy twórczej.

1 czerwca 2005 roku grany niemal bez przerwy od dnia premiery i cieszący się niesłabnącą popularnością spektakl obejrzał sam JANOSCH, który na zaproszenie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej odwiedził Górny Śląsk. Horst Eckert, światowej sławy autor urodzony w Zabrze, odebrał sztukę z dużym wzruszeniem i zadowoleniem, o czym świadczyły jego entuzjastyczne komentarze w rozmowach nie tylko z mediami, ale także z samymi aktorami. W roku 2005 spektakl prezentowany był 80 razy w wybranych ośrodkach kultury woj. śląskiego i opolskiego.

Uroczystość z okazji rocznicy śmierci Horsta Bienka połączona z wręczeniem nagrody im. Horsta Bienka oraz wydanie broszury dot. wystawy Bienka

Celem zorganizowanych w dniach 30 listopada – 3 grudnia 2005 roku uroczystości z okazji 15. rocznicy śmierci Horsta Bienka połączonych z wręczeniem Nagrody im. Horsta Bienka ufundowanej przez Bawarską Akademię Sztuk Pięknych było zwrócenie uwagi na wielonarodową i wielokulturową spuściznę Gliwic i Górnego Śląska oraz uświadomienie uczestnikom istnienia niemieckiego dziedzictwa kulturowego miasta i regionu a także pogłębienie tej świadomości. Ważnym też było przybliżenie gliwiczanom tej wybitnej dla świata kultury postaci, jaką był Horst Bienek. Był to człowiek polsko-niemieckiego pogranicza, który, wbrew wielu przeciwnościom losu oraz niedogodnym okolicznościom politycznym, dążył do zbliżenia Polaków i Niemców na Górnym Śląsku. Głęboko rozumiał i szanował górnośląską specyfikę, dlatego odwoływał się do różnorodnej kultury języków, mentalności, postaw oraz tożsamości, które niegdyś stanowiły - i nadal stanowią – o wielokulturowej tradycji górnośląskiego pogranicza. Często podkreślał, że przyszłość tego regionu będzie zależała od pokojowego współistnienia kultur i tożsamości obecnych na Górnym Śląsku i od prawdziwie partnerskiej współpracy.

Uroczystości poświęcone życiu i twórczości Bienka stały się wydarzeniem kulturotwórczym, prezentujące życie i twórczość śląskiego pisarza w formie atrakcyjnej dla wielopokoleniowego odbiorcy. Beneficjentami projektu byli przede wszystkim mieszkańcy Gliwic, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży. Horst Bienek jest dla Gliwic postacią symboliczną, przypominającą swymi dziełami o wspólnej polsko-niemieckiej tożsamości miasta. Przeprowadzone uroczystości miały charakter wieloaspektowych prezentacji w trakcie których odbyły się spotkania autorskie z Ota Filipem, Michaeliem Krügerem i Peterem Horstem Naumannem, dyskusje z młodzieżą, prezentacja multimedialna nt. życia i dzieła Horsta Bienka uczniów Gliwickiej „Szkoły z Charakterem” oraz wystąpienia i debata przedstawicieli literatury, prasy i mniejszości niemieckiej, w której udział wzięli między innymi: Adam Zagajewski, Krzysztof Karwat, Joseph Gonschior, Maria Przybyłowska, prof. Peter Horst Neumann, Michael Krüger, Michael Morgenstern, prof. Grażyna Barbara Szewczyk.

Punktem kulminacyjnym obchodów 15 rocznicy śmierci Horsta Bienka było wręczenie nagrody im. Horsta Bienka ufundowanej przez Bawarską Akademię Sztuk Pięknych. Ceremonię poprzedził koncert Kwartetu Śląskiego i wystąpienia: Zastępcy Prezydenta Miasta Gliwice Janusza Moszyńskiego, prof. Petera Horsta Neumanna, prof. Jörga Drewsa. Na zakończenie laureaci nagrody i goście wysłuchali koncertu Ignaza Reimanna „Missa festiva” w wykonaniu wybitnych solistów Gliwickiego Teatru Muzycznego.

Otwarcie wystawy przez prof. P. H. Neumanna i dr inż. Krystiana Tomalę, Dyrektora Domu Współpracy Polsko – Niemieckiej, poświęconej życiu i twórczości Horsta Bienka, oraz pokaz filmów: „Reise znaczy podróż” - film Grażyny Ogrodowskiej i Leszka Furmana, „Gleiwitzer Kindheit” – film Stanisława Krzeмиńskiego oraz „Die verrinnende Zeit” – film Horsta Bienka – spotkały się z ogromnym zainteresowaniem nie tylko młodzieży szkolnej, ale także gliwiczian i przedstawicieli środowisk twórczych, ludzi kultury i prasy. Nasi goście mieli także przyjemność zwiedzić Gliwice śladami Horsta Bienka, odsłonić tablicę pamiątkową na ścianie jego rodzinnego domu, a na zakończenie wysłuchać słuchowiska radiowego autorstwa Horsta Bienka dotyczącego poezji Josepha von Eichendorffa.

Uroczystości poświęcone postaci, twórczości i przesłaniu tego wybitnego pisarza ziemi górnośląskiej przyczyniły się do pogłębienia świadomości historycznej dotyczącej wielokulturowej (w tym także niemieckiej) spuścizny literackiej Górnego Śląska a także pogłębiły wiedzę uczestników na tematy związane z ich „małą ojczyzną” – Śląskiem.

Współorganizatorami projektu byli: Bawarska Akademia Sztuk Pięknych, Miasto Gliwice, Kino „Bajka”, Willa Caro, Gliwicki Teatr Muzyczny.

Cykl spotkań autorskich (Magda Elsholz, Matthias Kneip, Ota Filip)

Spotkania autorskie miały na celu zapoznanie polskich czytelników z dziełami niemieckich pisarzy i umożliwienie osobistego spotkania z nimi. Była to swoista promocja literatury niemieckiej, powiązanej treściowo z Górnym Śląskiem oraz okazja do dyskusji nad identyfikacją kulturową Górnego Śląska, do której to dyskusji zaprosiliśmy zwłaszcza młodych ludzi, szukających swej tożsamości także poprzez literaturę. W roku 2005 w cyklu spotkań autorskich udział wzięli: Magda Elsholz, Matthias Kneip, Ota Filip.

Wydanie płyty DVD „Pan na Łubowicach. Górnośląskie nastroje Josepha von Eichendorffa” wraz z dwujęzycznym tekstem eseju filozoficznego do poezji i dziedzictwa Eichendorffa autorstwa prof. Tadeusza Sławka

Do realizacji projektu wykorzystany został materiał zarejestrowany podczas widowiska muzyczno-literackiego „Pan na Łubowicach”, które odbyło się w dniu 25 kwietnia 2004 r. w Górnośląskim Centrum Kultury w Katowicach. To widowisko muzyczno-literackie zgromadziło wówczas w sali koncertowej ok. 1000 osób: mniejszość niemiecką, intelektualistów środowisk twórczych województw śląskiego i opolskiego, ludzi kultury, sztuki, osobistości świata polityki, przedstawicieli władz i samorządów lokalnych, prasy, duchowieństwa i wszystkich zainteresowanych ogromnym bogactwem wielokulturowym ziemi górnośląskiej. To wyjątkowe, jednorazowe wydarzenie kulturalne, prezentujące twórczość górnośląskiego, wybitnego poety romantycznego, znalazło swą multimedialną kontynuację. Na płycie znalazły się utwory mistrza z Łubowic, we współczesnych przekładach ks. Jerzego Szymika, w wykonaniu wybitnych twórców polskiej estrady: Krystyny Prońko, Hanny Banaszak, Danuty Bogus, Grzegorza Turnaua i Artura Świąsa. Do płyty została dołączona broszura z publikacją dwujęzycznego traktatu filozoficznego prof. Tadeusza Sławka, który w sposób pogłębiony analizuje istotę przesłania górnośląskiego Romantyka z Łubowic i ukazuje rolę poety we współczesnym świecie. Broszura jest jednocześnie publikacją wierszy Eichendorffa w języku niemieckim i polskim. Płyta DVD wydana została w maju

przez Antenę Górnośląską Studio Programów i Filmów Telewizyjnych z siedzibą w Katowicach, w ilości 2 000 egzemplarzy. Uroczysta prezentacja płyty miała miejsce 29 września w Kamieniu Śląskim, w ramach imprez kulturalnych towarzyszących X Seminarium Śląskiemu.

Wystawa zdjęć Thomasa Voßbecka oraz Inke Illing: „Górny Śląsk – życie i praca w przemysłowej części Górnego Śląska”

„Europareportage“ to młodzi fotograficy z Berlina: Anke Illing i Thomas Vossbeck., którzy we współpracy z Domem Współpracy Polsko-Niemieckiej prezentowali na Śląsku wystawę zdjęć o Śląsku. Wystawa miała miejsce w Galerii „Szyb Wilson” w dniach od 25 listopada 2005 roku do 15 stycznia 2006 roku. Projekt miał na celu skonfrontowanie widzów-Górnoślązaków z własną kulturą i historią a także codziennością w zmieniającym się okręgu przemysłowym. Na pracach, które powstały w ramach Roku Polsko-Niemieckiego 2005/2006, można było oglądać portrety śląskich krajobrazów miejskich oraz portrety Ślązaków wraz z fragmentami wywiadów. Szczególny nacisk fotograficy położyli na zdjęcia związane z życiem zawodowym, przy czym uwzględniono zarówno zawody tradycyjne, typowe dla Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego, jak i profesje reprezentujące nowe kierunki. Fotografom udało się pokazać, jak wygląda życie mieszkańców w czasie gospodarczych, społecznych i kulturowych przemian na Śląsku, w zmieniających się warunkach, w okresie głębokich zmian strukturalnych dotyczących niemal wszystkich dziedzin życia. Wernisażowi wystawy towarzyszyło spotkanie autorskie z pisarzem młodego pokolenia, Mathiasem Kneipem, autorem książki „Z sercem w plecaku. Spotkania z Polską”, przez co wieczór przerodził się w ciekawą dyskusję dotyczącą relacji Polska-Śląsk-Niemcy. Partnerem projektu było Oberschlesisches Landesmuseum w Rattingen

Produkcja filmu dokumentalnego: „Górnośląskie odkrywanie świata” odc. I pt. „Państwa”

Naczelnym zamiarem twórców przedsięwzięcia jest pokazanie Górnego Śląska jako wielkiego, historycznego regionu europejskiego o tysiącletnim dorobku cywilizacyjnym. Górny Śląsk ciągle pozostaje ziemią nieznaną, głównie z powodu dwudziestowiecznych konfliktów i sporów politycznych, których stał się przedmiotem. Z pewnością dlatego wiedza o nim jest szczątkowa, silnie napiętnowana tanią propagandą polityczną i zupełnie wyzuta z samej istoty historii tej ziemi. Z tego właśnie powodu znamy ją głównie jako upadający region przemysłowy z jego problemami górniczo-hutniczymi, ponadto ewentualnie jako region rolniczy z opolskiej strony. Niewiele wiemy o bogactwie wielokulturowego dziedzictwa powstałego na styku kultury polskiej, czesko-morawskiej, niemieckiej i żydowskiej – nie wiemy nawet, jak definiować Górny Śląsk, gdzie przebiegają jego granice geograficzne.

Cykl będzie składał się z 12 odcinków podzielonych tematycznie: geografia, państwa, narody i społeczności, języki, kultura, gospodarka, nauka, religie, wojny, władcy i politycy, „państwo czy region?” oraz odcinek „Quo vadis?” (turystyczna prognoza rozwoju gospodarczego i społecznego na najbliższe stulecie).

W 2005 roku zrealizowany został pierwszy odcinek cyklu i nosi tytuł „Państwa”. Tematyka, jaka została podjęta w tej produkcji, oscyluje wokół faktu, iż w ciągu tysiąca lat region kilkakrotnie zmieniał przynależność państwową, ponadto wielokrotnie był dzielony i poddawany swoistym „rozbiorom”, dzięki czemu prowadzono przezeń wielokrotnie granice państw a nawet imperiów. Producentem filmu jest Studio Programów i Filmów Telewizyjnych Antena Górnośląska, współproducentem pierwszego odcinka cyklu jest Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej. Premierowa projekcja odcinka I odbyła się w dniu 26 września 2005 r. podczas trwania X Seminarium Śląskiego w Kamieniu Śląskim.

Konferencja popularno-naukowa "Spór o Kanta? 200 lat po śmierci Immanuela Kanta"

Międzynarodowa konferencja odbyła się w dniach 27 – 29 kwietnia 2005 roku w sali Parnassos Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Koncepcja projektu była efektem współpracy z Jolantą Trelą-Ptaszyńską, poetką i reżyserką, współpracującą z Programem II TVP, laureatką wielu nagród, w tym Paszportu Polityki. Tytułowy „spór o Kanta” był międzynarodową dyskusją filozofów, fizyków, psychologów, teologów, lekarzy, artystów, poruszającą zagadnienia ważne zarówno dla naukowców, twórców, jak i obywateli – Polski, Niemiec, Rosji i innych państw Europy, mających korzenie w zachodniej filozofii, prezentowanej przez Immanuela Kanta. Projekt miał na celu spopularyzowanie myśli i postaci Immanuela Kanta, genialnego filozofa niemieckiego. Szczególna uwaga skierowana była na te ponadczasowe elementy filozofii Kanta, które odnoszą się do koncepcji nowoczesnego państwa i społeczeństwa a także oświaty. Konferencja była podzielona na trzy bloki tematyczne: „Kant – filozof”, „Kant – człowiek”, „Kant – obywatel”. Po zakończeniu drugiego dnia konferencji uczestnicy zostali zaproszeni do wysłuchania koncertu scenicznego Kwartetu Śląskiego – na muzykę, esej i obraz – połączonego z projekcją filmu pt. „Godziny dnia Immanuela Kanta”, autorstwa Joli Ptaszyńskiej, ze zdjęciami Adama Sikory.

Opolski Salon Literacki / Katowicki Aneks Kulturalny (Horst Eckert/Janosch, Peter Horst Neumann, Wolfgang Bittner)

Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej od lat organizuje spotkania autorskie z wybitnymi osobowościami ze świata kultury i sztuki. Celem projektu jest nieustanna edukacja kulturalna, zwłaszcza młodych mieszkańców Śląska. Zapraszani przez nas goście to zawsze wielkie osobowości znane w Europie i na świecie, a wciąż nienajlepiej znane w Polsce.

W maju 2005 r. na zaproszenie Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej do Polski przyjechał kultowy pisarz, urodzony w Chorzowie Zaborzu, **Horst Eckert (Janosch)**. Janosch był gościem kilku spotkań autorskich, w tym spotkań z najmłodszymi czytelnikami swych książek, jako że na całym świecie znany jest również jako znakomity autor i ilustrator książek dla dzieci. Horst Eckert w bogatym i napiętym planie pobytu zobaczył także sztukę teatralną napisaną wg jego książki zatytułowanej „Cholonek, czyli dobry Pan Bóg z gliny”, a wystawianą z ogromnym powodzeniem na całym Śląsku. Ostatni dzień wizyty nasz gość rozpoczął sentymentalną wędrowką po mieście, w którym przyszedł na świat – Zabrze. Popołudnie natomiast poświęcił na kolejne spotkania autorskie – tym razem z mieszkańcami Krakowa. Wizyta Horsta Eckherta była niezapomnianym wydarzeniem, bogatym w ciepłe akcenty i sentymentalne chwile, które skłaniały do myślenia nad Śląskiem minionym i obecnym oraz nad tożsamością człowieka. Blisko 1000 osób wzięło w sumie udział w spotkaniach z Janoschem.

30 września miało miejsce spotkanie z **prof. Peterem Horstem Neumannem**, uznanym poetą, eseistą i językoznawcą, dyrektorem działu „Literatura” Bawarskiej Akademii Sztuk Pięknych w Monachium. Obszarem jego zainteresowań jest przede wszystkim literatura okresu klasycyzmu-romantyzmu, poezja w okresie od Oświecenia do współczesności, melodie na fortepian, oratoria. Na spotkaniach autorskich, które miały miejsce 29 września 2005 roku, podczas trwania X Seminarium Śląskiego w Kamieniu Śląskim, oraz 30 września w Katowicach nasz gość niezwykle pięknie czytał po niemiecku swoje wiersze, po czym Jakub Ekier, tłumacz tejże poezji, odczytywał je po polsku. Po tej „literackiej uczcie” nastąpiły rozmowy i dyskusje z autorem, w których głos zabierały osoby z wielu środowisk, m.in. dziennikarze, pasjonaci literatury, młodzież.

Współorganizatorami spotkania byli: Bawarska Akademia Sztuk Pięknych w Monachium, Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Centrum Kultury i Języków Obcych Structura w Katowicach.

Spotkania z **dr. Wolfgangiem Bittnerem**, autorem książek „Ziemia niczyja”, „Gliwice zwano kiedyś Gleiwitz”, miały miejsce 30 września 2005 roku w Katowicach w ramach debaty nt. „Europejskie dziedzictwo kulturowe”, 2 października na Zamku w Pszczynie, 3 października w Katowicach oraz na Zamku w Toszku. Autor czytał fragmenty swojej prozy, a także chętnie opowiadał o swojej śląskiej przeszłości. Dr Bittner urodził się w Gliwicach, obecnie zaś mieszka w Kolonii, gdzie studiował socjologię, filozofię i prawo. Na spotkaniach podejmował się również rozmów na tematy dziedzictwa kulturowego i tożsamości europejskiej a także nie unikał trudnych tematów związanych z przeszłością niemiecko-polską.

Partnerami przy organizacji spotkań byli: Instytut Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego, Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 12 w Gliwicach, Stowarzyszenie „Przyjaciele Dialogu”

VI Festiwal Jana Sebastiana Bacha

Odbywający się tradycyjnie już w lipcu Festiwal Bachowski niemal na stałe wpisał się w krajobraz wydarzeń kulturalnych miasta Gliwice, zyskując rokrocznie nowych zwolenników. W roku 2005 odbyła się już szósta edycja festiwalu, zorganizowana wraz z Klubem Kulturalno-Oświatowym „Perełka” i Samorządem Miasta Gliwice. Słuchacze koncertów festiwalowych mieli okazję także i w tym razem wysłuchać zarówno najsłynniejszych utworów Bacha, jak i tych mało znanych. Muzycy, którzy wzięli udział w VI Festiwalu Jana Sebastiana Bacha to: Elżbieta Stefańska, Joanna Kwinta, Marico Kato (Japonia), Danuta Zawada, Marta Salwarowska, Paweł Zalewski, Andrzej Bauer, zespół muzyki barokowej ENTRADA (Niemcy), Piotr Folkert (USA), Jadwiga Kotnowska, Orkiestra Kameralna „Camerata Impuls”, Chór „Resonans con tutti”.

Koncerty zostały odegrane w różnych ośrodkach kultury Gliwic: w Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej (14 lipca), Willi Caro – Muzeum Gliwickim (18 lipca), Kościele pod Wezwaniem św. Bartłomieja (18 lipca), Ratuszu Miejskim (27 lipca), Kościele pod Wezwaniem Wszystkich Świętych (30 lipca). W koncertach uczestniczyło około 1000 osób.

Przygotowanie do wydania publikacji „Historia i kultura Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX wieku. Region w centrum Europy”

Projekt opracowania i wydania książki dotyczącej europejskiej historii Górnego Śląska z udziałem polsko-niemiecko-czeskiej grupy historyków to jeden z priorytetowych projektów Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej, którego realizacja sięgnęła półmetku. Celem książki pt. „Historia i kultura Górnego Śląska od średniowiecza do końca XX wieku. Region w centrum Europy”, nad którą prace trwają od ok. 2 lat, jest opracowanie i wydanie pierwszej książki będącej syntezą popularno-naukową historii i kultury Górnego Śląska, która byłaby pozycją stanowiącą pomoc w ramach zajęć ze ścieżki międzyprzedmiotowej z zakresu edukacji regionalnej Górnego Śląska w kontekście przełamania meandrów historii regionalnej. W książce wyeksponowane będą wszystkie elementy dziedzictwa regionu (kultura, nauka, gospodarka, polityka, religia, architektura), także będące elementem dziedzictwa niemieckiego i czesko-morawskiego, które w ostatnich dziesięcioleciach były z przyczyn propagandowych pomijane bądź też fałszowane. Tym samym powstanie pierwsza książka dot. europejskiej historii regionu, której autorami będą naukowcy z Polski, Niemiec i Czech. Ostatecznym celem projektu jest szczególnie próba zmiany wiąż negatywnego postrzegania wielokulturowego, w tym także niemieckiego dziedzictwa Górnego Śląska, co powinno się przyczynić do wzmocnienia poczucia tożsamości regionalnej i jej do-

wartościowania w imię owocnej współpracy polsko-niemieckiej. W dniach 16-17 grudnia 2005 r. odbyło się w Katowicach kolejne posiedzenie koordynatorów projektu (prof. Ryszard Kaczmarek, prof. Joachim Bahlcke, dr Dan Gawrecki), którzy omówią aktualny stan realizacji projektu (ocena manuskryptów, ich redakcja i uwagi merytoryczne). Partnerami projektu są: Wydział Historii Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu w Stuttgarcie, Uniwersytetu Śląskiego w Opawie.

Historia lokalna na przykładzie wybranych miast, gmin i powiatów

Projekt realizowany był od 1998 roku. Celem było wspieranie dialogu między większością a mniejszością oraz wspieranie pozytywnego klimatu/atmosfery dla mniejszości niemieckiej w Polsce. W ramach projektu, który był realizowany od stycznia do grudnia 2004 roku, odbyły 73 spotkania, konkursy, konferencje, wycieczki i warsztaty historyczne w poszczególnych miejscowościach: Brzeg, Pszczyna, Oleśno, Racibórz, Olsztyn, Ostróda, Chrzastowice, Czerwionka-Leszczyny, Gliwice, Grodków, Lasowice, Opole, Tarnów Opolski, Ujazd, Walce. Ogólna liczba uczestników spotkań wynosiła 3,675 osób. Projekt obejmował następujące działania: warsztaty z zakresu rękodzielnicstwa artystycznego, spotkania na temat historycznych granic Górnego Śląska, dziedzictwa kulturowego poszczególnych miejscowości i regionów, stosunków narodowościowych na Górnym Śląsku od połowy XIX do początków XX wieku, cykl konferencji regionalnych pt. „Wybitni Niemcy z...”, dyskusję panelową na temat „Niemieckie dziedzictwo regionu – przeszkoda, czy szansa na rozwój?”, konferencje w ramach których zaprezentowano wybitne osobistości różnych języków, tożsamości, kultur i wyznań związane z Gliwicami, Opolem i Ziemią Pszczyńską, projekt „Historia lokalna dla młodych” oraz wycieczki historyczne dla uczniów i studentów, spotkania dyskusyjne nt.: „Powstanie narodowego socjalizmu na Śląsku w latach trzydziestych XX wieku”, „Opole na przełomie XIX i XX wieku”, „Wypędzenia Niemców z Górnego Śląska”, „Pojęcie i granice Górnego Śląska”.

Konferencja „Katowice/ Kattowitz jako niemiecko-polska przestrzeń kulturowa w latach 1865 – 1939”

Konferencja miała na celu przede wszystkim pokazanie stolicy Górnego Śląska jako miejsca spotkań kultury polskiej z kulturą niemiecką oraz podjęcie debaty na temat historii Miasta Katowice. Podczas konferencji podejmowane były następujące tematy: „Filmowy wizerunek Katowic”, „Obraz Katowic w niemieckich i polskich monografiach miasta”, „Obraz Katowic w literackiej prasie niemieckiej”, „Niemieckie oficyny wydawnicze w Katowicach”, czy „Architektura Katowic pierwszej połowy XX wieku”. Konferencja odbyła się w dniach 28 września – 1 października.